

การให้ความคุ้มครอง “การออกแบบ” ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองการออกแบบของประเทศ
ออสเตรเลีย (Designs Act) *

ภรภัทร ปัญญาวิช**

ปัญหาการคุ้มครองการออกแบบ

ในบรรดารายการสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาทั้งหมด การออกแบบอาจเป็นสิ่งที่มีความ
งดงามมากที่สุด แต่ขณะเดียวกันก็ถูกให้ความสำคัญน้อยที่สุด เนื่องจากการออกแบบเป็นความสวยงามที่ซ่อน
อยู่ในภาพลักษณ์ของแบรนด์สินค้าอยู่แล้ว จึงมักไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร อีกทั้งยังขาดการตระหนักรู้
ร่วมกันของคนในสังคมจึงทำให้เกิดการละเลยนี้ขึ้น โดยผู้คนมักหันไปสนับสนุนทรัพย์สินทางปัญญาประเภท
ลิขสิทธิ์ที่มีระยะเวลาในการคุ้มครองที่ยาวนาน เครื่องหมายการค้าที่มีความแพร่หลาย หรือสิทธิบัตรที่ทุกคน
ต่างคุ้นเคยมากกว่า

นอกจากนี้ ปัญหาส่วนหนึ่งเกิดขึ้นมาจากความแตกต่างในการคุ้มครองการออกแบบของแต่ละ
ประเทศหรือแต่ละสถานที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกา ที่จะให้สิทธิบัตรด้านการออกแบบหลังจาก
ผ่านการตรวจสอบอย่างเข้มงวด ในขณะที่สหภาพยุโรปและเขตอำนาจศาลอื่น ๆ ไม่มีขั้นตอนที่ซับซ้อน โดยให้
สิทธิอย่างรวดเร็วและมีค่าใช้จ่ายน้อย และเขตอำนาจศาลหลายแห่งก็ให้การคุ้มครองทั้งการออกแบบที่ไม่ได้จด
ทะเบียนและที่จดทะเบียนแล้ว นอกจากนี้ ระยะเวลาในการคุ้มครองการออกแบบยังแตกต่างกันไปในแต่ละ
ประเทศ รวมถึงคุณสมบัติที่จะเข้าเงื่อนไขในการได้รับการคุ้มครองการออกแบบด้วย^๑

สาระสำคัญ

๑. วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของการคุ้มครองการออกแบบ คือการส่งเสริมการออกแบบโดยให้สิทธิพิเศษแก่
ผู้ออกแบบในการใช้ประโยชน์จากการออกแบบของตนเป็นเวลาจำกัด และป้องกันไม่ให้คู่แข่งใช้ประโยชน์จาก
การออกแบบได้อย่างอิสระ และการจัดให้มีข้อมูลทางทะเบียนเกี่ยวกับการออกแบบที่เข้าถึงได้ง่าย ทำให้มีการ

* บทความประจำเดือนสิงหาคม ๒๕๖๗

** บุคลากรจัดทำฐานข้อมูลกฎหมาย ฝ่ายค้นคว้าและเปรียบเทียบกฎหมาย กองกฎหมายต่างประเทศ สำนักงาน
คณะกรรมการกฤษฎีกา

^๑Vanja Nedimovic. “Design law steals the show”. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๗, จาก

<https://www.dennemeyer.com/ip-blog/news/design-law-steals-the-show/>

เผยแพร่ความคิดสร้างสรรค์ของนักออกแบบซึ่งเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและกระตุ้นให้เกิดแนวคิดที่สร้างสรรค์อื่น ๆ ต่อไป

ทั้งนี้ การจดทะเบียนการออกแบบมุ่งเน้นการปกป้องรูปลักษณะของผลิตภัณฑ์มากกว่าการใช้งาน ซึ่งตรงข้ามกับ “สิทธิบัตร” ที่ส่งเสริมนวัตกรรมโดยให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ได้รับสิทธิบัตรในด้านวิธีการกระบวนการใช้งาน หรือหน้าที่ของวัตถุนั้น ๆ ดังนั้น สิ่งของที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยรูปลักษณะภายนอกจึงได้รับการคุ้มครองภายใต้การจดทะเบียนสำหรับการออกแบบ แต่ไม่ได้รับการคุ้มครองภายใต้สิทธิบัตร^๒

๒. นิยามของ “การออกแบบ” ตามกฎหมาย

“การออกแบบ” ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองการออกแบบ หมายถึง รูปลักษณะโดยรวมของผลิตภัณฑ์หนึ่งอย่างหรือมากกว่านั้นที่เกิดจากการมองเห็นได้ด้วยตา โดยคุณลักษณะที่เกิดจากการมองเห็นนั้น ครอบคลุมถึงรูปร่าง โครงสร้าง ลวดลาย และการประดับตกแต่งของผลิตภัณฑ์ แต่ไม่ได้ครอบคลุมไปถึงความรู้สึกรู้สีกต่อผลิตภัณฑ์หรือวัสดุที่ใช้ กฎหมายนี้มุ่งคุ้มครองเฉพาะคุณค่าในเชิงความสวยงามของการออกแบบเท่านั้น ไม่ได้คุ้มครองการใช้งาน แต่อย่างไรก็ตาม การใช้งานของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ อาจได้รับการคุ้มครองโดยสิทธิบัตร^๓

๓. การดำเนินการเพื่อให้ได้รับการคุ้มครองการออกแบบ

๑) การลงทะเบียน

เมื่อคำร้องขอขึ้นลงทะเบียนได้ผ่านการประเมินเบื้องต้นอย่างเป็นทางการแล้ว คำร้องจะเข้าสู่กระบวนการในการตรวจสอบรายละเอียดตามคำร้อง แต่ในขั้นตอนการลงทะเบียนนี้ กรมทรัพย์สินทางปัญญาของออสเตรเลียจะยังไม่มีการค้นคว้าเพื่อเปรียบเทียบการออกแบบที่ยื่นกับการออกแบบอื่น ๆ และยังไม่มีการพิจารณาว่าการออกแบบนั้นเป็นสิ่งใหม่และมีเอกลักษณ์เฉพาะหรือไม่ โดยระยะเวลาการจดทะเบียนเริ่มต้นคือ ๕ ปี และสามารถต่ออายุได้อีก ๕ ปี และหากไม่มีการต่ออายุในครั้งแรกหรือหลังจากสิ้นระยะเวลาที่มีการต่ออายุแล้ว สิทธิในการออกแบบจะสิ้นสุดลงและกลายเป็นสาธารณสมบัติ

๒) การรับรอง

^๒Parliament of Australia. “Designs Bill 2003”. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๗, จาก

https://parlinfo.aph.gov.au/parlInfo/search/display/display.w3p;query=id%3A%22legislation%2Fems%2Fr1700_ems_b3efc81c-1544-4a92-aaab-f99e7bb1ec9e%22;src1=sm1

^๓Zachary Swan. “What is the Designs Act?”. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๗, จาก

<https://lawpath.com.au/blog/what-is-the-designs-act>

การรับรองเป็นกระบวนการที่กฎหมายไม่บังคับ ซึ่งแม้โดยปกติผู้ยื่นคำร้องขอการรับรองจะเป็นเจ้าของการออกแบบ แต่ผู้ยื่นคำร้องอาจเป็นบุคคลที่สามก็ได้ โดยหากบุคคลที่สามเป็นผู้ยื่น นายทะเบียนจะมีการสอบสวนหรือศาลสามารถสั่งให้นายทะเบียนดำเนินการสอบสวนได้ ซึ่งเป็นกรณีที่เกิดขึ้นได้ยากมาก เพราะส่วนใหญ่เจ้าของการออกแบบมักเป็นผู้ยื่นคำร้องด้วยตนเอง

ในการจะได้รับการรับรองการออกแบบจะต้องได้รับการตรวจสอบโดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาของออสเตรเลียเพื่อพิจารณาว่าเป็นการออกแบบที่ใหม่และมีเอกลักษณ์เฉพาะหรือไม่ หรือมีเหตุในการปฏิเสธการจดทะเบียนหรือไม่ การรับรองทำให้เจ้าของการออกแบบได้รับการคุ้มครองในการออกแบบของตนในกรณีที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์ได้ ซึ่งหมายความว่าเจ้าของการออกแบบที่ได้รับการรับรองมีสิทธิที่จะดำเนินการเพื่อไม่ให้บุคคลอื่นใช้การออกแบบของตนหรือการออกแบบที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เจ้าของหรือบุคคลที่สามสามารถร้องขอเพื่อตรวจสอบการออกแบบได้ตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม หากการจะไม่สามารถตรวจสอบการออกแบบได้หากการออกแบบนั้นยังไม่ได้มีการจดทะเบียน

๓) การเผยแพร่

สำหรับคำร้องขอที่ยื่นก่อนวันที่ ๑๐ มีนาคม ค.ศ. ๒๐๒๒ การเผยแพร่จะอยู่ในรูปแบบอื่นแทนการจดทะเบียน กล่าวคือ การออกแบบนั้นจะได้รับการตีพิมพ์ในวารสารการออกแบบ และเผยแพร่ในฐานข้อมูลการค้นหาการออกแบบของออสเตรเลียด้วย เมื่อการออกแบบใดที่มีการเผยแพร่แล้ว การออกแบบนั้นจะไม่สามารถมาขอรับรองได้อีก

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการเผยแพร่การออกแบบแล้ว จะไม่ถือว่าการออกแบบนั้นเป็นการออกแบบที่ใหม่หรือมีเอกลักษณ์เฉพาะอีกต่อไป ซึ่งหมายความว่าไม่มีบุคคลใดได้รับการรับรองการออกแบบเดียวกันหรือการออกแบบในลักษณะที่คล้ายคลึงกันอย่างมีนัยสำคัญได้ ด้วยเหตุนี้ การเผยแพร่จึงใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้าเชิงกลยุทธ์เป็นหลัก^๔

๔. วิธีการจดทะเบียนการออกแบบ

สำหรับคุณสมบัติของการออกแบบที่จะได้รับการจดทะเบียน จะต้องเป็นการออกแบบที่ใหม่และมีเอกลักษณ์เฉพาะเมื่อเทียบกับฐานข้อมูลการออกแบบที่มีอยู่ก่อน ซึ่งรวมไปถึงการออกแบบใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะในออสเตรเลีย การออกแบบที่เผยแพร่ในเอกสารทั้งในประเทศและต่างประเทศ และการออกแบบที่เคยมีการยื่นขอจดทะเบียนก่อนหน้านี้

^๔IP Australia. “Design rights: How designs are protected in Australia”. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๗, จาก <https://manuals.ipaustralia.gov.au/design/how-designs-are-protected-in-australia>

การออกแบบที่ “ใหม่” จะต้องไม่เหมือนกันกับการออกแบบใด ๆ ในฐานข้อมูลการออกแบบที่มีอยู่ และมี “เอกลักษณ์เฉพาะ” คือการออกแบบจะต้องไม่คล้ายคลึงกับรูปลักษณะโดยรวมของฐานข้อมูลการออกแบบที่มีอยู่

หากการออกแบบนั้นมีคุณสมบัติตามที่กำหนดข้างต้น เจ้าของการออกแบบ จะต้องยื่นคำร้องขอจดทะเบียนการออกแบบกับ “สำนักงานการออกแบบ” (Designs Office) ของกรมทรัพย์สินทางปัญญา ออสเตรเลีย ซึ่งเป็นหน่วยงานจดทะเบียนการออกแบบ โดยการออกแบบที่ได้รับการจดทะเบียนทั้งหมดจะเผยแพร่ต่อสาธารณะผ่านฐานข้อมูลการค้นหาคำออกแบบของออสเตรเลีย (Australian Designs Data Searching) และวารสารการออกแบบอย่างเป็นทางการของออสเตรเลีย (The Official Journal of Designs)

ทั้งนี้ เจ้าของการออกแบบอาจต้องการเผยแพร่การออกแบบในรูปแบบอื่นแทนการจดทะเบียน หากคาดว่ากรออกแบบนั้นอาจจะไม่ได้รับการจดทะเบียน เพื่อเป็นกลยุทธ์ทางการค้าเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้อื่นสามารถยื่นขอจดทะเบียนได้^๕

๕. สิทธิของเจ้าของการออกแบบ

การจดทะเบียนจะทำให้เจ้าของมีสิทธิพิเศษในการควบคุมการออกแบบและการใช้งานในการออกแบบตลอดระยะเวลาการจดทะเบียน เช่น

- สิทธิในการใช้การออกแบบ
- สิทธิในการจำหน่ายการออกแบบ
- สิทธิในการอนุญาตให้ใช้การออกแบบ

โดยเจ้าของการออกแบบสามารถบังคับใช้สิทธิพิเศษเหล่านี้กับผู้ละเมิดการออกแบบของตนได้ ซึ่งการใช้สิทธิเหล่านี้จะเกิดขึ้นเมื่อการออกแบบได้รับการตรวจสอบและรับรองโดยนายทะเบียนแล้วเท่านั้น^๖

๖. การละเมิดการออกแบบ

^๕Zachary Swan. “What is the Designs Act?”. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๗, จาก <https://lawpath.com.au/blog/what-is-the-designs-act>

^๖Zachary Swan. “What is the Designs Act?”. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๗, จาก <https://lawpath.com.au/blog/what-is-the-designs-act>

- การกระทำของบุคคลใดที่เป็นการใช้ จำหน่าย หรือการกระทำอื่นใดที่เป็นสิทธิของเจ้าของการออกแบบที่มีการจดทะเบียนแล้วในระยะเวลาที่ยังมีการจดทะเบียน ถือเป็น การละเมิดการออกแบบ
- การฟ้องคดีละเมิดการออกแบบจะต้องกระทำภายใน ๖ ปีนับจากวันที่เกิดการละเมิด
- บทลงโทษของการละเมิดอาจทำได้โดยการออกคำสั่งห้ามการกระทำใด ๆ ตามที่โจทก์ ร้องขอ การชดใช้ค่าเสียหาย หรือการยึดผลกำไรทั้งหมดจากการละเมิดดังกล่าว^๗

บทสรุป

การออกแบบถือเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญ แต่กลับไม่ได้รับความสนใจมากเท่าที่ควรทั้งในเชิงกฎหมายและความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคม กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองการออกแบบจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเข้ามาอุดช่องว่างต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้ผู้สร้างสรรค์ผลงานสามารถสร้างสรรค์ผลงานประเภทการออกแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับการคุ้มครองเช่นเดียวกับทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ๆ เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า

^๗Malcolm Burrows. “What is a registered design?”. สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๗, จาก

<https://www.dundaslawyers.com.au/what-is-a-registered-design/>